

eindspelstudies

Een object met *eigenschappen* ('geknipt om te vangen', 'verradelijk'), en met *methoden* ('dichtklappen', 'aansnoeren'), die worden toegepast na het optreden van bepaalde *gebeurtenissen* ('voet in de klem', 'hoofd in de strop').

Dit merkwaardige object is alleen effectief wanneer het aspirant-slachtoffer het niet ziet ('er in tuint', 'verstrooid is', 'in verwarring is'). Een geestig object ook: De verdediger heeft een resource die de aanvallers moet helpen activeren.

Een vorige maal zagen we hoe de *tussenzet* de speler/oplosser overrompelt: een groot gevaar wordt overwonnen door een nog groter of beter getimed gevaar.

De valstrik is gebaseerd op het uitbuiten van onachtzaamheid.

'Maar in een eindspelstudie waar beide partijen worden geacht zo sterk mogelijk te spelen bestaat de valstrik toch eigenlijk niet?'

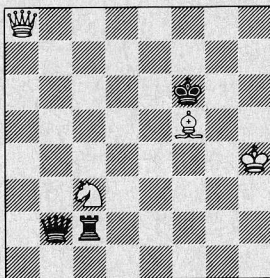
Toch wel, een eindspelstudie is namelijk niet alleen het vermelde oplossingsverloop maar ook alle analyses er om heen die moeten verklaren waarom echt 'alleen zo, en beslist niet zus'. Of anders gesteld: een valstrik, element uit de echte schaakstrijd, wordt getoond in de spiegel van de valstrikvermijding. Een bijzonder knap gecomponeerd voorbeeld is Halberstadt's echo-valstrik: in twee verschillende varianten krijgt wit de kans het fout te doen.

(zie diagram)

1. Df8 + Ke5 2. Dc5 + Kf4 3. Lxc2 A. 3. ..., Dxc2 4. Dg5 + Kf3 5. Dg3 mat, - maar niet: 4. Pd5 + ? Kf3 5. Dxc2 pat; of B. 3. ..., Dxc3 4. Dg5 + Kf3 5. Dg3 + +- , maar niet 4. Dxc3 + pat!

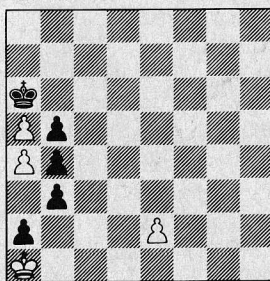
De valstrik

■ HARRIE GRONDIJS

V. Halberstadt
L'Echiquier, 1928, +, 4311.00

Patvermijding en patverkrijging zijn de twee gangbare bekende motivaties voor minorpromotie. Dit is eveneens een dankbaar terrein voor het zetten van valstrikken, maar al deze gevallen tonen geen pure valstrik, maar een complementaire effect: in plaats van een voor zwart voordelig effect wordt een ongewenst effect voor wit opgeroepen: de promotie tot dame pent een vrij zwart stuk en pat, of een vluchtveld voor de koning wordt bestreken. De onderpromotie weerlegt dit.

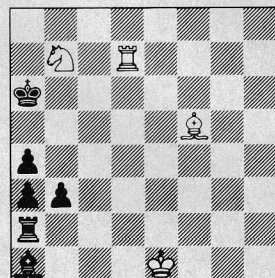
A.O. Herbstmann
Shakmaty v SSSR, 1939, +, 34

1. e4 Kxa5 2. e5 Kxa4 3. Kb2 a1D + 4. Kxa1 Ka3 5. e6 b2 + 6. Kb1 b3 7. e7 b4 8. e8T wint.

De logische valstrik

In een technische, aan de wereld

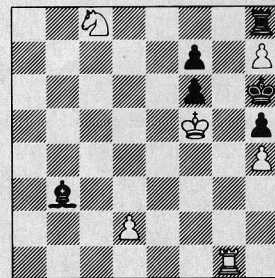
van de problematiek ontleende visie kan de valstrik worden gezien als een Romeins effect: door het (foutieve) spel van de tegenstander wordt een nieuwe eerst nog verborgen verdedigende mogelijkheid in werking gezet.

V. Bron
Achalgsrda Kommunisti, =,
4441.03

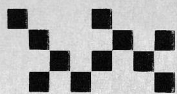
1. Pc5 + Ka5! (1. ..., Kb5 2. Pxb3 axb3 3. Tb7 + Ka(c)4 4. Ld7(e6) + =) 2. Pxa4!, niet 2. Pxb3 + axb3 3. Ta7 + Kb6 - +, Kxa4 3. Ta7 + Kb4 4. Tb7 + Kc3 5. Txb3 + Kxb3 6. Le6 + Kb2 7. Kd1 Kb1 8. Lf5 + Kb2 9. Le6 = . De eerste zwarte zet legt de valstrik.

De contouren van een valstrik kunnen ook worden getekend d.m.v. een keuzecombinatie: een zet of manoeuvre die zich van andere zetten alleen daarin onderscheidt, dat de valstrik vermeden wordt.

N. Cortlever
De Schaakwereld, 1938, +, 431.33

Een prachtig voorbeeld van deze gading is de studie van Nico Cort-

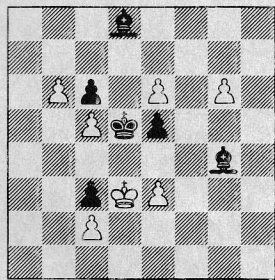
eindspelstudies

lever, een ondergewaardeerde componist, ondanks de vele prijzen die hij uit het SN-toernooi wist weg te slepen. Zwart kan alleen ontsnappen met hulp van wit. Wanneer het paard d6 verlaat, kan de looper naar buiten. Wanneer wit gedachtenloos de pion naar d4 opspeelt, arriveert deze te vroeg op d5 en heeft zwart maar een zet nodig om de looper te bevrijden.

1. Tg8 Lc2+ 2. Kxf6 Lxh7 3. Pd6! Lxg8 4. d3! Kh7 5. d4 Kh6 6. d5 Kh7 7. Pe8 Kh6 8. d6 +-.

De zwarte zetten, tot aan het moment dat de valstrik dichtklapt, horen dezelfde te zijn.

De pure valstrik vereist medewerking van de vijand. De witte zet activeert de virtuele eigenschap van de zwarte zet. In het Cortlever voorbeeld: in de stand met Kh6, Tg8 en Lg8 kan het bevrijdende Lh7 mits het witte paard niet op d6 staat. Zwart heeft zelf geen middelen om het paard te verdrijven maar mag hopen dat het paard opzij moet gaan om de pion doorgang te verschaffen.

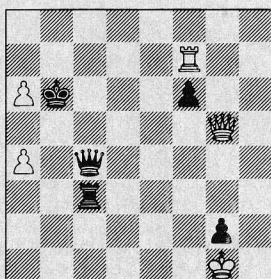
L. Kubbel
150 Endgame Studies
1925, +, 60.63

1. e7 (1. b7? dan klapt de valstrik dicht: 1. ..., La5! 2. b8D e4 mat) Lxc7 2. b7 (2. g7? e4+ 3. Kxc3 Lf6+ 4. Kb4 Lxg7 5. c4+ Ke6! winnend) e4+ 3. Kxc3 Lf6+ 4. Kb4! Le5 5. g7 Le6 6. c4 mat.

De optische valstrik

De logische valstrik is een uitdaging voor het verstand, de optische valstrik voor de verstandelijke waarneming.

De optische valstrik probeert de oplossing te misleiden door zoveel mogelijk op de echte oplossing te lijken. Om iemand van grote zet-afstand te raken is niet gemakkelijk. Zo kan ook de valstrik speculeren op de verwarring tussen echt en onecht.

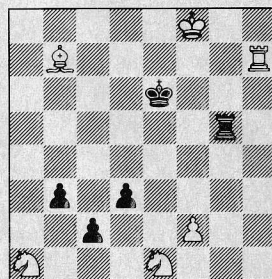
Y. Hoch
Mandil MT, le Prijs, 1980, +,
4400.22

Niet direct: 1. Txf6+ Ka7 2. Dg7+ Dc7 3. Tf7 Tc1+ 4. Kxg2 Tc2+ 3. Kf3 Tc3+ 6. Ke4 Tc4+ 7. Kd5 Tc5+ 8. Ke6 Tc6+ 9. Kf5 Tc5+ 10. Kg6 Tc6+ 11. Kh7 Kxa6 12. Txc7 (bij gebrek aan veld g0) Txc7 13. Dxc7 pat, maar 1. a5+ Kxa6 2. Txf6+ Ka7 3. Dg7+ Dc7 4. Tf7 Tc1+ 5. Kxg2 Tc2+ 6. Kf3 Tc3+ 7. Ke4 Tc4+ 8. Kd5 Tc5+ 9. Ke6 Tc6+ 10. Kf5 Tc5+ 11. Kg6 Tc6+ 12. Kh7 Ka8 13. Dg8+ Dc8 14. Tf8 Tc7+ 15. Kh8 Ka7 16 Dg1+ wint.

Wit ontwijkt twee instantiaties van dezelfde patval. Eerst wordt de hele stand een rij omhoog geschoven, dan wordt het wild van grote afstand op de korrel genomen.

Het laatste voorbeeld toont een bijzondere synthese tussen 'valstrik' en 'tussenzet'. De situatie links beneden, waar een opengeklapte nachtvlinder doodstil op

de aanval wacht, maakt je geest een beetje duizelig. Als je verkeerd toeslaat fladdert het insect weg. Je ziet alvast dat wanneer een van beide paarden op c2 slaat het achterblijvende paard zwart dwingt om op een bepaalde manier terug te slaan.

J. van Reek
The Problemist, 1988, +,
412.13

De kwestie blijft: welke van beide mogelijkheden: Paxc2 of Pexc2 is goed en welke gezichtsbedrog. De tijd dringt, je hand hangt als een klauw boven het bord, je ogen blinken. Dan ontdek je de tussenzet 3. ..., Tc5. We wisten al dat er een tussenzet moest zijn, immers na dubbele ruil op c2 zou een identieke stand resteren, en als wit dan nog moet winnen hebben we te maken met een dual (deze meta-redenering om het stellingsprobleem op te lossen heeft voor de partijspeler geen waarde).

Dan moet je nog even zien, dat na 4. ..., Txf5 een zwarte pion op b3 5. Pe3! uitschakelt maar een zwarte pion op d3 niet. Knappe jongen!

1. Le8+ (niet 1. Pxd3? c1D 2. Pxc1 b2) Kf6 2. Pexc2 (maar niet 2. Paxe2? dxc2 3. Pxc2 Tc5 4. Lf5 Txf5 5. Tf7+ Kg6 6. Txf5 Kxf5 7. Pd4+ Kf4 8. Pxb3 Kf3) bxc2 3. Pxc2 Tc5 4. Lf5 dxc2 5. f4 en nu A. 5. ..., Txf5 6. Th6 mat, of B. 5. ..., c1D 6. Tf7 mat of C. 5. ... Tc8+ 6. Lxc8 c1D 7. Th6: spiegelmat.